

KŘIŽOVATKY ČESKÝCH A ČESKOSLOVENSKÝCH DĚJIN 1948

Učební pomůcka *Křížovanky českých a československých dějin – 1948* představuje soubor tiskovin z období po roce 1945. Naleznete zde novinové články vztahující se k významným okamžikům československých dějin, ukázkou dobové reklamy, dobového humoru, korespondence apod. Pracujeme s pojmem médium v širším slova smyslu, chápeme jej jako jakýkoli tištěný materiál nesoucí sdělení. Pracovní materiál je rozdělen na dvě části:

- pro pedagogy: obrázek + metodický podklad;
- pro žáky: obrázek.

Cílová skupina: 2. stupeň ZŠ; SŠ

Motivace vzniku programu:

Pracovní materiál je založen na dobových tiskovinách vztahujících se k dějinám počátku 20. století, především k období po roce 1945.

Návaznost na RVP ZV:

- vzdělávací oblast Člověk a společnost
- vzdělávací obor Dějepis: Tematický celek Rozdělení a integrující se svět očekávaný výstup: žák prokáže základní orientaci v dějinách Československa v období 1945–1958
- průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova; Výchova demokratického občana; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; Multikulturní výchova; Mediální výchova

Klíčová slova:

Vysídlení Němců po roce 1945, volby, každodennost, dobová karikatura, politické procesy, měnová reforma

Metody a techniky:

- slovní (výklad, práce s písemnými prameny, prezentace – tvorba zprávy),
- práce s obrazovými prameny, brainstorming, skupinová práce

Jak přimaširovali ...

Kresba V. Rady

Jak odmaširovali ...

Kresba V. Rady

Po ukončení druhé světové války ovládla Československo vedle euforie z vítězství také xenofobie namířená proti německému obyvatelstvu. Exilová vláda zpočátku zvažovala zapojení loajálních Němců, ale pod tlakem veřejnosti se s myšlenkou vystěhování Němců ztotožnila. K obdobnému procesu proběhlo v Polsku, Jugoslávii, Sovětském svazu, Holandsku a Dánsku.

Zdroj: Rada, V., 1945. *Dikobraz: nezávislý satirický a humoristický týdeník*. Praha: Eurostudio, č. 2, s. 4–5.

Otázky k zamyšlení:

- Jakým způsobem probíhal odchod Němců z území Československa? *Násilně. Docházelo k zatýkání a popravování kolaborantů.*
- Jak souvisí odchod německého obyvatelstva s tzv. Benešovy dekrety? *Na jejich základě došlo ke konfiskacím majetku etnických Němců a Maďarů, ztratili také československého státního občanství, byly zrušeny německé university a německé vysoké školy technické.*

Pražský osidlovací úřad existoval od podzimu 1945 do března 1950 a členil se na různá oddělení: právní, živnostenské, sociální, tiskové či pátrací. Posledně jmenované oddělení se zaměřovalo na vyhledávání nepříhlášeného konfiskovaného majetku.

Sbírka: Národní muzeum – Historické muzeum

Otázky k zamyšlení:

- Ve kterých částech Československa se nacházelo největší množství konfiskovaného majetku? *Pohraničí, Sudety, jižní a severní Morava.*
- Jak se nakládalo s konfiskovaným majetkem násilně odstěhovaných osob? *Byl uměle osídlován.*

Občané! Proved'te důkladnou očistu národa!

Vládní program vyžaduje vedení neúprosného boje za vymýcení všech fašistických prvků z našeho veřejného života.

V dekretu prezidenta republiky o lidových soudech se mluví jasně, že »stupňovaná nacistická zvěrstva, kterým bohužel pomáhali nebo asistovali zpronevěřivší se občané českoslovenští, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů«.

Dekret o lidových soudech však nepostihuje všechny provinilce. Proto byl vydán

dekret o národní cti.

Tímto dekretem se umožňuje lidovým orgánům provést potrestání všech těch provinilců proti národu, kteří uniknou lidovým soudům nebo před ně nepřicházejí.

Trestní komise, ustavené u ONV, budou trestat osoby, provinivší se v době okupace a těsně před ní, které

nepřístojným chováním, urážejícím národní cítění, vzbudily veřejné pohoršení, tresty počínajícími od veřejného pokárání až vězením do 1 roku a pokutami až do 1.000.000 Kčs.

Nepřístojné chování, urážející cítění českého nebo slovenského lidu, jest zejména:

Hlášení se k německé nebo maďarské národnosti, nebo vědomé podporování odnárodňovacích snah Němců nebo Maďarů.

Politická spolupráce s Němci nebo Maďary, jakož i členství ve fašistických organizacích, jednal-li pachatel s obzvláštní horlivostí a překročil-li ve značné míře normální rámec členských povinností. Jsou to zejména organizace, působící v našem kraji:

Arijská pracovní fronta (APF).

Česká liga proti bolševismu.

Česká pracovní fronta (CPF).

Český národně sociální tábor (ČNST)

Český svaz pro spolupráci s Němci (zal. Hácha)

Čeští fašisté (Janík).

ČNST — Vlajka a jeho ochranné sbory, zvané Svatoplukovy gardy.

Exekutiva bývalých vojáků (funkcionáři).

Fašisté Svatoplukovy gardy (FSG).

Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě.

Mládež Českého národně-sociálního tábora (MCNST).

Národní obec fašistická (NOF) se všemi

odbory a složkami.

Vedoucí členové Národní odborové ústředny zaměstnanecké.

Národní tábor (NT).

Svatováclavské gardy.

Svaz arijských mlynářů.

Svaz českých válečníků.

Svaz českých vojáků ze světové války, kteří bojovali po boku německé armády (patřil k NOF).

Svaz vojáků z fronty (funkcionáři).

Svaz zemědělství a lesnictví.

Veřejná osvětová služba.

Vlajka.

Dále propagování, obhajování, vychvalování nebo podpora nacismu, fašismu nebo antisemitismu. — Schvalování, podpora nebo obhajování nepřátelských projevů nebo činů nacistů a českých nebo slovenských zrádců. — Odborná spolupráce s Němci, Maďary a českými nebo slovenskými zrádci, přesahující meze průměrného nařizeného výkonu (iniciativní a mimoslovní návrhy, příkazy na zvýšení pracovní výkonnosti a pod.). — Ucházení se o povýšení, vyznamenání, odměny, služby a jiné výhody u německých nebo maďarských úřadů nebo funkcionářů, nebo poskytování úplat a různých výhod okupantům. — Zneužívání postavení na vedoucím místě, dosaženého pomoci okupantů, k získání nebo zabezpečení osobního prospěchu příslušováním okupantům na úkor podřízených. — Společný styk s Němci nebo Maďary v rozsahu, přesahujícím míru nezbytné nutnosti, jakož i hospodářský styk s Němci nebo Maďary, přesahující tuto míru, za účelem dosažení nadprůměrného obohacení a směřující k vědomému podporování okupantů. — Týrání, urážení nebo terorizování Čechů nebo Slováků, spáchané ve službách nebo v zájmu okupantů nebo ve snaze zalíbiti se jim. — Předpokladem trestnosti je, že činem bylo vzbuzeno veřejné pohoršení. Pokud toto veřejné pohoršení nemuselo být vzbuzeno již povahou činu samého, jak je tomu u deliktů uvedených, a to pokud možno v souvislosti se zjišťováním skutkové podstaty trestného činu (objektivními důkazními prostředky, na př. výsledkem osob z prostředí, v němž obviněný žil nebo pracoval). Nepravdivá udání budou stejně trestána.

OBČANÉ! MUŽI A ŽENY! Rádná očista našeho národa je železnou nutností **ukazuje odhalení zločinné bandy zrádného generála Prchaly**, aby byla zabezpečena klidná a usilovná výstavba naší lidové republiky. Dekret o národní cti umožňuje nám provést akt spravedlivé odplaty těm, jež nepostihnou národní a lidové soudy. Ukažme vyspělost naší lidové spravedlnosti. Provedme tento akt spravedlnosti vážně a svědomitě. Nedopusťme, aby opravdovým vinníkům se podařilo uniknouti. Nechť žádný čestný příslušník národa se nepropůjčí krýti a zachraňovati vinníky. Nedopusťme však také nikomu, aby si vyřizoval své osobní účty.

Vše pro důkladnou a spravedlivou očistu našeho národa!

V Kladně dne 7. ledna 1946.

KRAJSKÉ VÝBORY STRAN NÁRODNÍ FRONTY V Kladně.
KRAJSKÁ RADA ODBORŮ.

Česká poválečná společnost se v letech 1945–1948 zabývala otázkou, jak se vypořádat s německým a maďarským obyvatelstvem a s kolaboranty. Prezidentské dekrety v prvních měsících po válce nahrazovaly zákonodárnou moc. Můžeme jmenovat znárodňovací dekret, který se týkal dolů, bank, potravinářského průmyslu apod. Celkově bylo znárodněno přes 3 000 podniků, což odpovídá dvěma třetinám tehdejšího průmyslu. Dále tzv. velký retribuční dekret o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech z 19. 6. 1945; a tzv. malý retribuční dekret o trestání některých provinění proti národní cti z 27. 10. 1945. Oba retribuční dekrety byly často zneužívány jako prostředek během čistek ve státní správě, armádě a také v kulturní sféře.

Sbírka: Historické muzeum – Národní muzeum

Otázky k zamyšlení:

- Vysvětli pojem lidový soud v souvislosti s poválečným Československem. *Lidové soudy vznikly v roce 1945 na základě rozhodnutí vlády a prezidenta Edvarda Beneše. Jejich cílem bylo potrestat nacistické zločince, kolaboranty a udavače. V Československu bylo u 24 lidových soudů odsouzeno celkem 23 000 osob, 738 z nich bylo odsouzeno k smrti.*
- Jaký způsob sdělení využívá autor plakátu? Jakými prostředky ovlivňuje vnímání čtenáře? *Leták má formu výzvy. Autor používá přídavná jména a jejich citové zabarvení, například „(...) stupňovaná nacistická zvěrstva“.*
- Vypiš tři příklady činnosti, které se podle dekretu obviněný dopustil a zamysli se, jakým způsobem mu byla u soudu dokazována vina.

Kresba O. Sekora

ZBYNĚK VAVŘÍN

TŘÍKRÁLOVÁ

Nad východem vzela hvězda,
ta hvězda se hvězdou nezdá,
to trojhvězdi ve vesmíru
dovršilo míru míru.

Pastýři, skotě i brave,
poklusem v klus, vždyť se právě
hrne všechno ze všech států
na schůzku tří potentátů:

Ti dva přišli ze západu
s tím vousatým, s tím tam vzadu,
dobrotiskem tváře snědé,
usnesh se na koledě:

Jezulátko atomové,
popřej sluchu prosbě nové,
rozděl se mezi nás štědře,
ať ten nový svět se nedře —

a pak, hlavní důraz kladem,
aby nezůstalo ladem,
co si přeje náš lid prostý:
nedej sobě puknout zlostí.

Karikatura vyšla v satirickém časopise *Dikobraz* v roce 1946 a s nadsázkou zobrazuje tři krále klanící se jaderné hlavici. Autor obrázku se inspiroval v biblickém příběhu, v němž tři mágové z východu navštívili narozeného Ježíše. V případě karikatury představují tři krále Clement Attlee (3. leden 1883 Putney, Londýn – 8. říjen 1967 Londýn), britský politik, člen Labouristické strany a premiér v letech 1945–1951; Harry S. Truman (8. května 1884 Lamar, Missouri – 26. prosince 1972 Kansas City, Missouri), 34. viceprezident a poté 33. prezident Spojených států amerických v letech 1945–1953; Josif Vissarionovič Džugašvili zvaný Stalin (18. prosince 1878 Gori, dnešní Gruzie – 5. března 1953 Moskva, Sovětský svaz), generální tajemník Komunistické strany Sovětského svazu v letech 1922–1952. Obrázek odkazuje na studenou válku, jejíž počátek se datuje do let 1945–1947. Tři symbolické postavy tří králů – tři státníci symbolizují počátek studené války. Stalin v této době získal kontrolu nad větší částí východní Evropy a začal podvracet vlády na Balkáně, Attleeho vláda reagovala podáním podnětu k vytvoření obranného spojení NATO. Obavy z napětí mezi Sovětským svazem a USA vedly k tajnému jednání, na kterém bylo rozhodnuto vyvinout vlastní jaderné zbraně.

Zdroj: Sekora, O., 1946. *Dikobraz: nezávislý satirický a humoristický týdeník*. Praha: Eurostudio, roč. 2, č. 2., titulní strana.

Otázky k zamyšlení:

- Prohlédni si obrázek a pokus se popsat, co na něm vidíš. *Představitelé tří mocností – Velké Británie, USA a Sovětského svazu – se sklánějí nad kolíbkou s jadernou hlavicí.*
- Kterým příběhem se autor obrázku, nechal inspirovat?
- *Biblický příběh, zachycený v Matoušově evangeliu (Mt 2,1), příchod tří mudrců z Východu k narozenému Ježíši.*
- Přiřaď symboly v horní části obrázku (pěticípá bílá hvězda, vlajka, pěticípá černá hvězda se srpem a kladivem) k jednotlivým postavám.
- *Attlee – vlajka; Truman – bílá hvězda; Stalin – černá hvězda se srpem a kladivem.*

Dne 30. května 1948 byly vyhlášeny první parlamentní volby po převzetí moci komunistickou stranou. Všechny strany kandidovaly na jedné kandidátce vedené KSČ. Volby doprovázela masivní propagace v tisku, což se odrazilo také v humoristickém časopisu *Dikobraz*. Na obrázku vidíme dav mířící k jediné možné volbě, kterou představovala dle dobové propagandy jednotná kandidátka. U urny je čeká blahobyt: dostatek jídla (symbolizován chlebem) a jistota zaměstnanosti (symbolizována rýčem). Ukazatel s nápisem „bílý lístek“ vede oproti tomu k válce (zbraň, zničené budovy, jaderné hlavice), nacismu apod. Pojem „bílý lístek“ neboli prázdný lístek byl zaveden již při volbách v roce 1946, kdy tyto lístky vyjadřovaly nesouhlas s politikou Národní fronty.

Zdroj: Bidlo, J., 1948. *Dikobraz: nezávislý satirický a humoristický týdeník*. Praha: Eurostudio, č. 21, titulní strana.

Otázky k zamyšlení:

- Vysvětli, co znamenají pojmy na ukazatelích.
- Vysvětli, co představují dvě postavy – muž s chlebem a rýčem; muž u druhé volební urny.
- Víš, jak volby v roce 1948 dopadly?

Strana	Hlasy	%	Mandáty	%
Národní fronta Čechů a Slováků	6 424 734	86,60	300	100
Bílé lístky	994 419	13,40	-	-
Platné hlasy	7 419 153	96,74		
Neplatné hlasy	250 266	3,26		
Celkem	7 669 419	100	300	100

Dr. E. Beneš: Věřím v krásnou budoucnost naší drahé republiky

President republiky se vzdal svého úřadu

Klement Gottwald: Dr. E. Beneš zůstává navždy v dějinách velkého zápasu československého lidu za svobodu a nezávislost, za stát pokrokový a sociálně spravedlivý — Předseda vlády pověřen až do zvolení nového presidenta podpisováním zákonů a svoláním Národního shromáždění

Nejvřelejší díky za velké služby republice

Praha (ČTK) — Vláda se sešla 7. června 1948 o 13. hodině k mimořádné schůzi. Předseda vlády Klement Gottwald oznámil, že se president republiky dr. Edvard Beneš listem ze 7. června 1948 vzdal svého úřadu. List presidenta republiky zní takto:

Pan předseda vlády
Klement Gottwald,

Pane předsedo vlády,

Pane předsedo vlády, dne 4. května t. r. oznámil jsem Vám svůj definitivní úmysl resignovati na presidentskou funkci. Prodiskutovali jsme tehdy toto mé rozhodnutí v souvislosti s obecnými celkovými politickými situacemi, sdělil jsem Vám též, že také lékaři mi doporučují, abych vzal ohled na svůj dnešní zdravotní stav.

Odvolojávaje se na tento náš rozhovor, prosím Vás, abyste oznámil Národnímu shromáždění mé rozhodnutí a požádal je, aby vzalo laskavě na vědomí moji resignaci na odpovědný úřad, jímž jsem jednomyslnou volbou dne 19. června 1946 počtu. Děkuji mu za jeho důvěru, děkuji za důvěru a lásku lidu, která mi byla vždy nesmírnou posilou a kterou jsem se snažil nezlomit.

Přeji všem svým drahým spoluobčanům, jejich odpovědným zástupcům a jejich vládě, aby republika zůstala ušetřena všech pohrom, aby všichni žili a pracovali v snášenlivosti, lásky a odpuštění, svobody přáli a svobody svědomitě užívali.

Věřím v dobrého genia našeho lidu a věřím v krásnou budoucnost naší drahé republiky.

Váš

Dr. Edvard Beneš, v. r.

Poté učinil předseda vlády projev, který přibližně zněl:

Vláda se usnesla, že bere zprávu svého předsedy a politováním na vědomí a vyjadřuje svůj plný souhlas a jeho projevem.

Vláda se dále na návrh svého předsedy usnesla, že učiní opatření, aby dr. Edvardu Benešovi byl v uznání jeho zásluh o národ a stát přičten doživotní čestný plat ve výši platu presidenta republiky a propůjčen k doživotnímu užívání zámek Lány s veškerým příslušenstvím.

Zároveň učinila vláda opatření pro dobu než bude zvolen nový president. Pro tento případ platí § 60 ústavní listiny z roku 1920, který předepisuje: „Pokud nový president není zvolen, přísluší výkon jeho funkcí vládě, která může pověřit svého předsedu jednotlivými úkoly.“ Podle tohoto ustanovení se vláda usnesla, že pověřuje svého předsedu, aby do zvolení nového presidenta podpisoval zákony a svolával zasedání Národního shromáždění.

Posléze schválila vláda návrh svého předsedy, podle něhož bude Národní shromáždění svoláno k ustavující schůzi na čtvrtek 16. června. Předsednictví Národního shromáždění dopouští vláda, aby schůze, na níž má být zvolen nový president republiky, byla svolána na den 14. června 1948 do Vladislavského sálu na hradě pražském.

Projev předsedy vlády Klem. Gottwalda

Vážení pání a paní!

Vyjadřuji jisté názor celé vlády, vyjadřuji-li hlubokou lítost, nad tím, že dr. Edvard Beneš opouští úřad presidenta republiky. Jak vyplývá z jeho dopisu snažil jsem se jej po dosti dlouhou dobu odvrátit od jeho úmyslu. Informoval jsem o tom náš vládce a na našem 25. května jsem předložil i lékařské dobrozdání o zdravotním stavu pana presidenta. Jestliže pan president na svém úmyslu trvá a české raury jsou velmi náročné, je nám vziti jeho prohlášení na vědomí, vyslovit souhlas s jeho projevem a vyjádřit mu nejvřelejší díky za velké služby, které lidu a republice prokádal.

Chtěl bych při tom zdůraznit, že i když dr. Edvard Beneš odchází z funkce presidenta republiky, zůstává již navždy v dějinách naší republiky, v dějinách velkého zápasu československého lidu za svobodu a nezávislost, za stát pokrokový a sociálně spravedlivý.

Již sama jeho první volba r. 1935 je pamětná. Dr. Edvard Beneš byl tehdy zvolen jako levicový demokratický kandidát proti reakčním snahám ašarárně kapitalistických sil, které již tehdy chtěly svrhnout republiku na cestu kapitulace před hitlerovským Německem. Bylo proto pochopitelné, že v době Mnichova i po něm se proti presidentu Benešovioustředila zloba neofátel a že byl odstraněn ze svého úřadu.

President dr. Edvard Beneš však neustal v zápasu o svobodu Československa a v zahraničí se stává do čela odboje proti německým okupantům. Projevili přitom hluboké pochopení pro nově politický ráz této války i našeho odboje. Pochopili, že z této války vzejde nové obrozené Československo, které si vyvozí pevné záruky, aby se již nikdy nemohl opakovat Mnichov. Právě touto zárukou bylo těsné spojení se Sovětským

svazem, druhou lidový řád republiky, který by odstranil od mocí zrádné vrstvy agrární kapitalistické buržoazie a dal rozhodování o osudu země vskutku do rukou lidu. V duchu těchto zásad se účastní president Beneš podepsání československo-sovětské smlouvy r. 1943 v Moskvě i jednání o novém vládním programu, který byl podepsán nazvan Kosičským.

V duchu těchto zásad postupoval i po svém slavném návratu z Moskvy. Byl jsem rád, že naše nová republika byla by republikou socialistickou. Přiměřené zákonodárné zákony, stejně jako i jiné zákony, určující lidové demokratický ráz republiky, ponosou navždy jeho podpis. Také v letošním historickém únoru stál vedle lidu a odkazu našeho odboje, když podepsal nové složení vlády, která měla zajistit další pokojný rozvoj státu.

Proto dnes, vážení panové, zaznamenal jeho rozhodnutím, vzdáváme mu čest jako důstojnému následníku presidenta-Gayobditele, jako hlavě našeho osvobozenického zápasu i jako spolubudovatel našeho nového řádu.

A nechť zároveň přijme naše ujištění, že všechny naše síly patří a budou patřit velikému úkolu, který vyjadřil ve svém posledním presidentském dopise: „aby všichni žili a pracovali v snášenlivosti, lásky a odpuštění, svobody přáli a svobody svědomitě užívali.“

Nechť, podle jeho slov, dobrý genius našeho lidu nás vede vpřed, v krásnou budoucnost naší drahé republiky.

Dovolte mi nakonec utinití návrh, aby dr. Edvardu Benešovi byl v uznání jeho zásluh o národ a stát přičten doživotní čestný plat ve výši platu presidenta republiky a propůjčen k doživotnímu užívání zámek Lány s veškerým příslušenstvím.

Dne 7. června 1948 abdikoval Edvard Beneš na úřad prezidenta. V této době jej sužovala Ménierova nemoc, již dlouhodobě trpěl, a časté migrény. Na počátku roku 1948 podali ministři demokratických stran demisi, kterou po nátlaku komunistické strany dne 25. února 1948 přijal, a pověřil Klementa Gottwalda, předsedu KSČ, opětovným sestavením vlády. Nová vláda byla tím pádem sestavena zcela pod vedením komunistické strany.

Sbírka: Národní muzeum – Historické muzeum

Otázky k zamyšlení:

- Z jakých důvodů abdikoval Edvard Beneš?
- Jaká byla reakce veřejnosti na jeho odstoupení?
- Jakým způsobem o jeho odstoupení informoval veřejnost tisk?

„Tak tenhle netvor se nám přísál na lodní šroub...!“

Karel O. Štembera

Karikatura zveřejněná v humoristickém časopisu *Dikobraz* v roce 1953 odkazuje na politické procesy odehrávající se v 50. letech 20. století. V roce 1952 došlo k tzv. procesu protistátním spikleneckým centrem Rudolfa Slánského. V tomto vykonstruovaném politickém procesu bylo vyneseno 11 rozsudků smrti. Karikatura byla hojně využívána v rámci propagandy mezi lidem. Na obrázku je chobotnice, na jejíchž chapadlech jsou uvedena jména obžalovaných.

Rudolf Slánský, generální tajemník KSČ, zatčen 23. listopadu 1951, popraven

Bedřich Geminder, vedoucí mezinárodního oddělení sekretariátu ÚV KSČ, zatčen 24. listopadu 1951, popraven

Ludvík Frejka, přednosta národohospodářského odboru Kanceláře prezidenta republiky, zatčen 31. ledna 1952, popraven

Vladimír Clemenetis, ministr zahraničních věcí, zatčen 28. ledna 1952, popraven

Josef Frank, zástupce generálního tajemníka KSČ, zatčen 23. května 1952, popraven

Bedřich Reicin, náměstek ministra národní obrany, zatčen 8. února 1951, popraven

Karel Šváb, náměstek ministra národní bezpečnosti, zatčen 16. února 1951, popraven

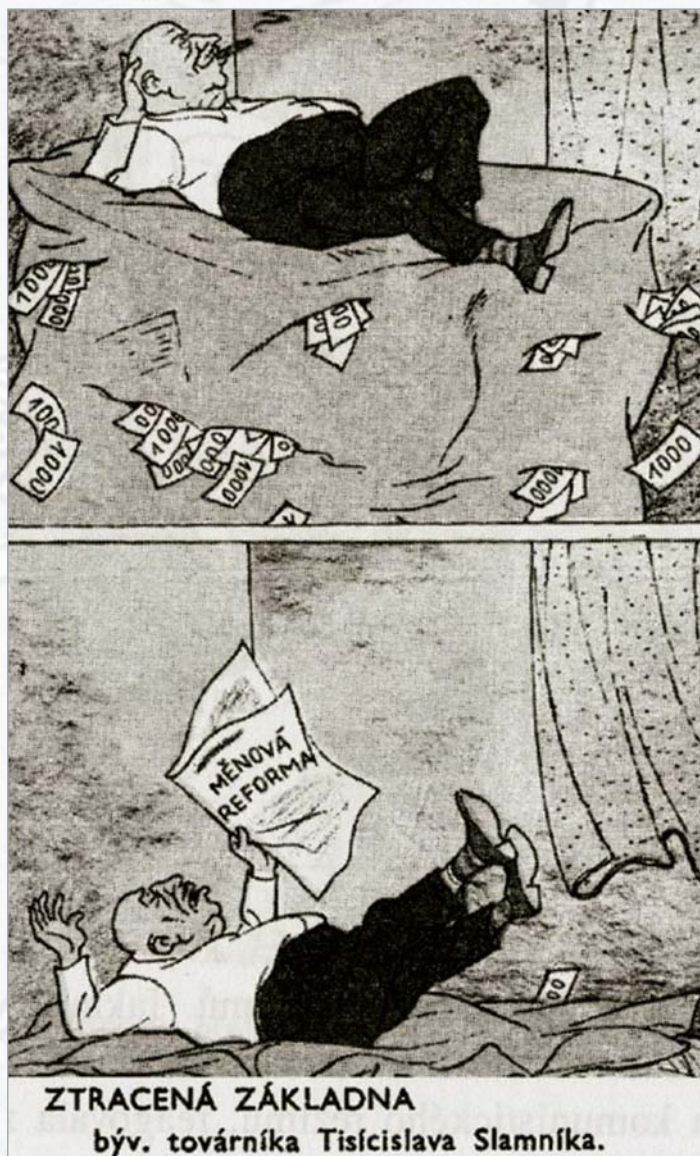
Otto Šling, vedoucí tajemník krajského výboru KSČ v Brně, zatčen 6. října 1950, popraven

André Simone, redaktor Rudého práva, zatčen 9. června 1952, popraven

Zdroj: Štembera, O., 1952. *Dikobraz: nezávislý satirický a humoristický týdeník*. Praha: Eurostudio, č. 49, s. 397.

Otázky k zamyšlení:

- Pokus se obrázek popsat. Koho či co představuje netvor vytažený z vody a další postavy na obrázku. *Netvor zastupuje popravené v rámci politického procesu, ostatní postavy znázorňují československý lid – obyčejné lidi, pionýry, dělníky. Cílem bylo, aby se čtenář s lidmi na obrázku mohl ztotožnit.*
- Jakým způsobem využívala KSČ karikaturu během politických procesů v 50. letech? *Prostřednictvím karikatury komunistická strana protlačovala svou interpretaci událostí.*
- Jaké bylo pozadí tohoto politického procesu? *Podnět k politickým procesům přišel od J. V. Stalina a měl být výstrahou a varováním všem státům proti odklonu od politiky Moskvy. Důvodem byla obava z odklonu dalších lidově demokratických států od Moskvy tak, jak tomu došlo v případě Jugoslávie pod vlivem Tita.*

Dne 1. června 1953 byla v Československu vyhlášena měnová reforma československé koruny. Cílem vládnoucí komunistické strany bylo dosáhnout znehodnocení měny a vypořádat se tak s přidělovým systémem, zarazit černý trh a snížit poptávku v poměru vůči chudé poválečné nabídce. Vládnoucí strana reformu prezentovala jako vítězství pracujícího lidu a úder buržoazii. Ve skutečnosti došlo ke znehodnocení úspor, propadnutí vázaných vkladů veškerého obyvatelstva a poklesu životní úrovně.

Zdroj: Štembera, O., 1953. *Dikobraz: nezávislý satirický a humoristický týdeník*. Praha: Eurostudio, č. 24, s. 186.

Žemlička, J., 1953. *Dikobraz: nezávislý satirický a humoristický týdeník*. Praha: Eurostudio, č. 24, s. 188.

Otázky k zamyšlení:

- Prohlédni si karikatury, které vyšly v humoristickém časopisu *Dikobraz*. Co chtěl jejich prostřednictvím autor čtenářům sdělit? *Obrázky jsou ukázkou dobové propagandy. Autor obhájí nutnost měnové reformy.*
- Najdi na obrázcích interpretace dobové propagandy. *Obr. 1. Díky měnové reformě dojde k zvýšení životní úrovně. Obr. 2. Továrník, představitel buržoazní třídy, je náležitě potrestán a dostává se na úroveň pracujícího lidu.*
- Víš, za kterého prezidenta proběhla měnová reforma? *Antonín Zápotocký*